

11

Berättelse om av undertecknad företagna arkeologiska undersökningar i Portom socken, Björnsås by, på den s. k. Raineåsen. H. M. 6111.

Dr Th. Schvindt har på Arkeologiska Kommissi-
ons beordrad [?]förtecknat fasta fornlämnings-
tom, där han känner s. k. jättkast eller jordfria sten-
rosen i betydande antal på den s. k. Raineåsen.
Under min arkeologiska forskningsresa sommaren
1912 uppehöll jag mig några ^{dagars} i trakten och företog
några gravundersökningar på Raineåsen. Jag biträds-
des härvid av mag. Valter W. Fosbeom. Från vidare
undersökningar var jag tvungen att avstå, emedan
det var omöjligt att få arbetsfolk under den bråda
höbergrävningstiden. Jag antecknade att ett väl-
digt stenkammare på "Hörstejnrojsbacken" var fullkom-
ligt heelt, utan någon grop i mitten. Det utgör det
vackraste, välbebehållna forminne av detta slag,
som jag någonsin sett, ~~med dess härliga jämna yta.~~

Enligt sägen har man ofta gjort fynd i trakten av
Raineåsen, dels på Petacaks, dels på Portom tidan, om man
så skall man ha hittat ett bronsvärd och bronsringar
i något av rosen på Hörstejnrojsbacken för c. 75 år
sedan. I Petacaks bygd, på Ribacka hemmans mark i
Rimossbacken, c. 1 km NE från folkskolan, skall man ha
hittat ett bronspänne, "likt handtaget på en gammal
dags kista" i något av de otaliga mycket låga stenro-
som förekomma där. Även detta fynd har gjorts för c. 70 år sedan.

Även stensidestyns har gjorts i trakten, nämligen
en kerukla och slipstenar. Om dessa ^{lyckades} ~~kunde~~ jag
^{införskaffa} följande upplysningar.

Raineåsen är en ^{c. 1 km bred} smalsås, som går i riktning
E-W och slutar åt S och N, där kärn tillstötta. Unq. 3 km
åt NW från Björndals by och Anders Sivén's gård finnes
här en sandgröp, därifrån man släpat grus för några
år tillbaka. Härvid hittade man 2 slipstenar och en hel
keruka. Den sistnämnda, vilken legat unq. $\frac{3}{4}$ m. djupt, hade
såd. sönder, men hade de vackert korsade bitarna av upp-
hittaren, bonden Johan Ågren från Ågrens by i Petalaks
givits åt den n. m. avlidne agronom Neovius i Vara. En
oornerad krukbit lyckades dock Ågren ännu komma över
i sina gömmor, och fick jag taga den med mig. Vad däremot
slip- eller malstenarna beträffar, hade de lämnats på plat-
sen, men hade de försvunnit därifrån, och antagligen tagits
av någon person till måsten. De hade legat omkr. $\frac{1}{2}$ m. djupt
med den naturliga sidan uppåt. Den motsatta sidan hade haft
"vackra gropar."

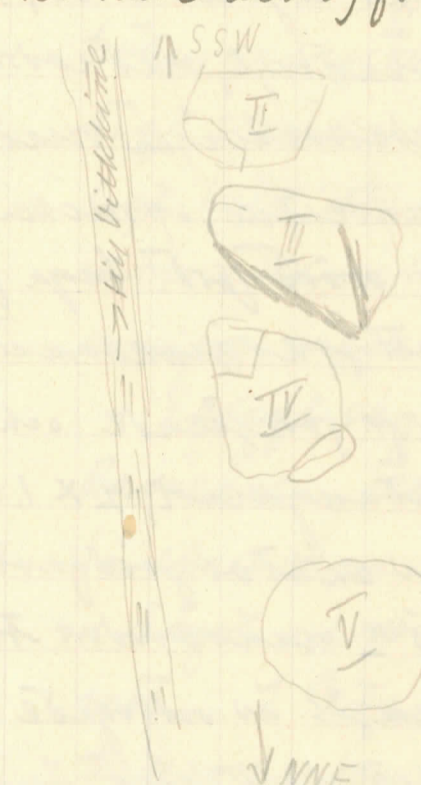
Från sandgropan är till havsstranden c. 1 mils väg fjä-
selvägen. - Sand från gropan kommer ej mera att släpas,
sedan åsen blivit utskiftad.

Efter att ha tagit de olika slagena av dessa forn-
lämningar i betraktande öppnade jag ett par av de min-
re rösen, vilka i stor mångfald förekomma i trakten.
De flesta äro helt obetydliga, och ha aldrig blivit för-
tecknade, varför det vore skäl att se om någon med
orten fullt förtrogen person låta förteckna och på någon
stor socken- eller bykartan utpeka alla dessa stenrösen,
vilkas antal väl torde uppgå till ett par hundra, och
vilkas ^{ändamål} ~~uppgift~~ insalunda blev konstaterad genom dessa
av mig företagna undersökningar. Inalles öppnade jag 5
stycken av dessa fornlämningar.

Rösen nr I ligger i en grupp små rösen, vilka äro

belägen på Matts Dunders mark nära intill järtgövarens område, unq. 1 km till S från Anders Sivén's gård. Rösen i fråga ligger längst N, c. 50 m. ^{SW} från Rainebäcken och lika långt från grän mellan Dunder och järtgövarens. Lagda på så för övrigt i SE - NW riktning.

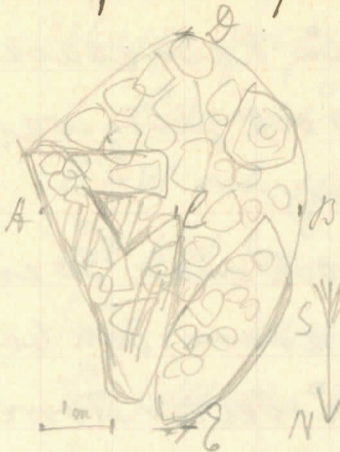
Röset var 3,50 x 4 m. stort och omkr. 30 cm. högt. Det var beväxt med lingonris och mossor, och bestod av delvis mycket små, delvis större stenar av en mannbördas storlek. Stenarna lågo i 2-3 var ovanpå varandra. C. 50 cm. djupa ^{panträdde} kom emot ett lerlager, ^{vilket} bestod ^{av} 40-50 cm. tjocka kulturlager av gulaktig sand, undertill rödare till färgen. Stenarna bildade ett slagt mantel, varför röset var ett jordblandat kummet. I mitten fanns en väldig centralsten, 2 x 0,70 m. stor och 60 cm hög, sådan den lög på bottenlagret. Rösen tyckes ha blivit kastat runtom denna sten. Fynden bestod av illa brända lerkärlsbitar, 40 cm. djupa under ytan i röd sand. På sina ställen iakttogs några kolpartiklar men ingen aska. - Röset hade aldrig förr blivit undersökt.

Ett par tiotal meter från föregående finnas på båda sidorna om vägen till Vikkine minst 13 små rösen. De äro alla små, 2-4 m. i genomskärning, låga, ovåla eller fyrkantiga, och tyckas alla vara orubbade. De tyckas vara utanaundantag byggda ovanpå eller runt omkring stora jordfasta stenar eller bergunders, stundom mellan 2 eller intill varandra liggande stenar. Av rösgruppen W om vägen till Vikkine undersöktes 2, de av mig på kartan med siffrorna III och IV utpekade.

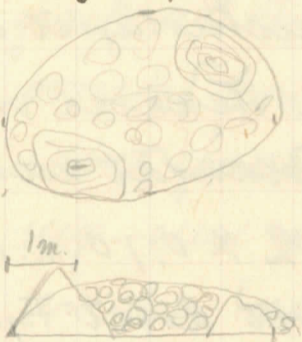
Röset nr III hade på N sidan sin naturliga gräns

därigenom, att det bergsunderlag, på vilket det vika-
de, här stupade lodrätt och bildade en 35 cm. hög avsats.

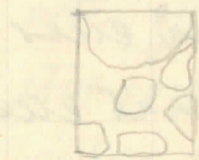
Bergst hade gått ^{öppret} sönder och bildade oregel-
rännor och ojämnheter. Rösen bestod av
mindre stenar, vilka lägo i ett eller två
varv ovanför varandra. Under och mellan
dem låg fin gul sand. Inga fynd gjordes,
och denna röset tydligen aldrig hade blivit
undersökt förut. Dess storlek var 3,50 x 5,50 x c. 0,40 m.

Röset nr IV var 3,70 x 2,50 m. stort. Även det hade sto-
ra jordfasta stenar på SSE och NNW sidorna. Mittan bestod
av större och framför allt mindre buccerstenar
Kulturlagret bestod av fin gul sand, men
inte härdes här gjordes några fynd. Att en-
ligt röset är gammalt, bevisas däraf,
att uti det växte en numera avhuggen
björk och en δ^o Falk. - Röset låg på ett avstånd av 1,50 m
från röset nr III.

Ytterligare undersöktes två rösen. Det första låg c. 60
m. SE från de föregående. Det var mycket litet, 1,85 x 1,35 m.
stort, nästan fyrkantigt, med lodrätta, 35 cm. hö-
ga väggar. Vid undersökningen visade det sig bestå
av en stor häll ^{rester} understill, sprucken i två delar.
Under hällen låg orörd jord. Inga fynd. Bety-
delsen osäker. Foga nog ett gravminnesmärke.

Det andra röset, c. 50 m. fr. föregående och 50 m. E om
Raineväcken. Röset var rektangulärt, 2 x 1,60 m. Östra
väggen bestod av en stor jordfast sten, och
större stenar av 2 mans bårdens storlek funna
på ställen som framgås av vidfogade skiz. Kulturl-
lagret var 10-15 cm djupt, ^{under} djup sand. Inga ^{varken} aska eller
kol.

Åkersborg d. 18. September 1919

A. M. Taugren

TALLGREN 1912

Berättelse om av undertecknad företagna
arkeologiska undersökningar i Pörtom socken,
Björndals by, på den s.k. Raineåsen. H.M.6111.

Dr Th. Schvindt har på arkeologiska Kommissionens bekostnad förtecknat fasta fornlämningar i Pörtom, där han känner s.k. jättkast eller jordfria stenrösen i betydande antal på den s.k. Raineåsen. Under min arkeologiska forskningsresa sommaren 1912 uppehöll jag mig några dagar i trakten och företog några gravundersökningar på Raineåsen. Jag biträdades härvid av mag. Valter W. Forsblom. Från vidare undersökningar var jag tvungen att avstå, emedan det var omöjligt att på arbetsfolk under den bråda höbergningstiden. Jag antecknade altså, att ett väldigt stenkummel på "Storstejnröjsbacken" var fullkomligt helt, utan någon grop i mitten. Det utgör det vackraste, välbibehållna fornminne av detta slag som jag någonsin sett.

Enligt sägen har man ofta gjort fynd i trakten av Raineåsen, dels på Petalaks, dels på Pörtom sidan om rån. Så skall man ha hittat ett bronsvärd~~et~~ och bronsringar i något av rösen på Storstejnröjsbacken för c. 75 år sedan. I Petalaks Nyby, på Ribacka hemman mark i Rimossbacken, c. 4 km NE från folkskolan, skall man ha hittat ett bronsspanne, "likt handtaget på en gammaldags kista" i något av de otaliga mycket låga stenrösen som förekomma där. Även detta fynd har gjorts för c. 70 år sedan.

Även stenåldersfynd har gjorts i trakten nämligen

*) uppsmält till Bjällros före Vata brud

en lerkruka och slipstenar. Om detta fynd lyckades jag införskaffa följande upplysningar.

Raineåsen är en smal c. 1 km bred ås, som går i riktning E-W och sluttar åt S och N, där kärr tillstöta. Ung. 3 km åt NW från Björndals by och Anders Syrén's gård finnes här en sandgrop, därifrån man släpat grus för några år tillbaka. Härvid hittade man 2 slipstenar och en hel lerkruka. Den sistnämnda, vilken legat ung. $\frac{3}{4}$ m djupt, hade gått sönder, men hade de vackert krusade bitarna av upphittaren, bonden Johan Ågren från Ågrens by i Petalaks givits åt den n.m. avlidne agronom Neovius i Vasa. En ornerad krukbit lyckades dock Ågren ännu komma över i sina gömmor, och fick jag taga den med mig. Vad däremot slip- eller malstenarna beträffad, hade de lämnats på platsen, men hade de försvunnit därifrån, och antagligen tagits av någon person till målsten. De hade legat omkr. $\frac{1}{2}$ m djupt med den naturliga sidan uppåt. Den motsatta sidan hade haft "vackra gropar".

Från sandgropen är till havsstranden c. 1 mils väg fågelvägen. - Sand från gropen kommer ej mera att släpas, sedan åsen blivit utskiftad.

Efter att ha tagit de olika slagen av dessa fornlämningar i betraktande öppnade jag ett par av de mindre rösen, vilka i stor myckenhet förekomma i trakten. De flesta äro helt obetydliga, och ha aldrig blivit förtecknade, varför det vore skäl att genom någon med orten fullt förtrogen person låta förteckna och på någon stor socken- eller bykarta utpeka alla dessa stenrösen, vilkas antal väl torde uppgå till ett par hundra, och vilkas ändamål ingalunda blev konstaterad genom dessa av mig företagna undersökningar. Inalles öppnade jag 5 stycken av dessa fornlämningar.

Röset nr I ligger i en grup små rösen, vilka äro belägna på Matts Dunders mark nära intill gästgivarens område, ung. 1 km till S från Anders Siréns gård. Röset i fråga ligger längst N, c. 50 m SW från Rainebäcken och lika långt från rån mellan Dunders och gästgivarens. Sagda rå går för övrigt i SE - NW riktning.

Röset var 3,50 x 4 m stort och omkr. 30 cm högt. Det var bevuxet med lingonris och mossor, och bestod av delvis mycket små, delvis större stenar av en mansbördas storlek. Stenarna lågo i 2 - 3 varv ovanpå varandra. I C. 50 cm djupt framträdde ett lerlager, vilket bestod av 40-50 cm tjocka kulturlagret av gulaktig sand, undeltill rödare till färgen. Stenarna bildade ett slags mantel, varför röset var ett jordblandat kummel. I mitten fanns ett väldig centralsten, 2 x 0,70 m stor och 60 cm hög, vadan den låg på bottenlagret. Röset tyckes ha blivit kastat runtom denna sten. Fynden bestodo av illa brända lerkärlsbitar, 40 cm djupt under ytan i röd sand. På sina ställen iaktogs några kolpartiklar med ingen aska. - Röset hade aldrig förr blivit undersökt.

Ett par tiotal meter från föregående finnas på båda sidorna om vägen till ^{Valkane} Vilkkineva minst 13 små rösen. De äro alla små, 2 - 4 m i genomskärning, låga, ovala eller fyrkantiga, och torde alla vara orubbade. De tyckas ^{hög} vara utan undantag byggda ovanpå eller runtomkring stora jordfasta stenar eller på bergunderlag, stundom mellan 2 alldeles intill varandra liggande stenar. Av rösgruppen W om

Bild

vägen till Vilkkine undersöktes 2, de av mig på kartan med siffrorna III och IV utpekade.

Röset n:r III hade på N sidan sin naturliga gräns därigenom, att det bergunderlag, på vilket det vilade, här stupade lodrätt och bildade en 35 cm hög avsats.

Berget hade spruckit och bildade otaliga rämsor och ojämnheter. Röset bestod av mindre stenar, vilka lågo i ett eller två varv ovanpå varandra. Under och mellan dem låg fin gul sand. Inga fynd gjordes, ehuru röset tydligen aldrig hade blivit undersökt förut. Dess storlek var 3,50 x 5,50 x c. 0,40 m.

Röset n:r IV var 3,70 x 2,50 m stort. Även det hade stora jordfasta stenar på SSE och NNW sidorna. Mitten bestod

av större och framförallt bullerstenar. Kulturlagret bestod av fin gul sand, men icke häller här gjordes några fynd. Att emellertid röset är gammalt, bevisas därav, att uti det växte en numera avhuggen björk och en d:o tall. - Röset låg på ett avstånd av 1,50 m från röset n:r III.

bild

Ytterligare undersöktes två rösen. Det första låg c. 60 m SE från de föregående. Det var mycket litet, 1,85 x 1,35 m stort, nästan fyrkantigt, med lodräta, 35 cm höga väggar. Vid undersökningen visade det sig bestå av en stor häll nederst, sprucken i två delar. Under hällen låg orörd jord. Inga fynd. Betydelsen osäker. Föga nog ett gravminnesmärke.

bild

Det röset, c. 50 m fr. föregående och 50 m E om Rainebäcken. Röset var rektangulärt, 2 x 1,60 m. Östra väggen bestod av en stor jordfast sten, och större stenar av 2 mansbördars storlek funnos på ställen som framgår av vidfogade skizz. Kulturlagret var 10-15 cm djup, nederst djup sand. Varken aska eller kol.

Helsingfors d. 18. september 1912.

A. M. Tallgren.